

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з методичної роботи

 Ярослав ШТАНЬКО
“ ___ ” _____ 2024 р.

**«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ТУРИЗМІ ТА ГОТЕЛЬНО-
РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ»
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Галузь знань:	24 Сфера обслуговування
Спеціальність:	242 Туризм і рекреація
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма:	Економіка та організація туристичної діяльності
Освітній рівень:	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни:	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

РОЗРОБНИК:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права

Михайло МЕЛЬНИКОВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри права та
публічного управління
протокол № 1 від 30.08 2024 р.
Завідувач кафедри

Олександра ПТАШНИК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи
протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.
В.о. завідувача кафедри

Христина ТЕРЛЕЦЬКА

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Христина ТЕРЛЕЦЬКА

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

e-mail	
Номер аудиторії чи кафедри	<u>кафедра туризму та готельно-ресторанної справи</u>
Посилання на сайт	<u>Обладнання та устаткування закладів готельно-ресторанного господарства</u>
Сторінка курсу в СДО	<u>Обладнання та устаткування закладів готельно-ресторанного господарства</u>

ВСТУП

Завдання навчальної дисципліни: поглибити та узагальнити знання щодо системи норм правового регулювання туристичної діяльності; вдосконалити вміння визначати та аналізувати основні проблеми у сфері туристичної діяльності; поглибити навички тлумачення законодавства, яке регулює туристичні відносини; застосовувати на практиці норми права, що відносяться до туристичної сфери. А також поглибити вивчення нормативної бази у сфері туристичного права; аналізувати та узагальнювати розуміння наукових та теоретично-прикладних концепцій, поглядів, дискусійних положень з найбільш важливих питань, які є в науці туристичного права, продовжувати розвиток вміння критично обмірковувати проблемні питання, щоб висловлювати аргументовану думку, а також продовжувати розвивати правове мислення, що допоможе правильно орієнтуватися в матеріалі; детальне вивчати систему норм чинного законодавства, наукової літератури та матеріалів практики, додаткової літератури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- **знати** основні нормативно-правові акти у сфері туристичної діяльності;
- **вміти** тлумачити поняття туристичних зобов'язань, застосовувати на практиці норми туристичного права.

Мета навчальної дисципліни: формування знань щодо правового регулювання суспільних відносин щодо безпосереднього здійснення туристичної діяльності і з'ясування шляхів регуляції суспільних відносин у сфері туристичного права, формування здатності виявляти та досліджувати теоретичні проблеми туристичних відносин.

Компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОП “Економіка та організація туристичної діяльності” (2024/2025)).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності	ПРО1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства,

<p>громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні</p>	<p>національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.</p>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	3	
Семестр	6	
Кількість кредитів ECTS	2	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	14
	семінарські	14
Самостійна робота		30
Форма підсумкового контролю	екзамен	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
	ОК 26. Організація готельного господарства

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Законодавчі акти в сфері туризму.

1. Державне регулювання туристської діяльності.
2. Правовий статус державних органів з регулювання туризму в Україні.
3. Класифікація нормативно-правових актів, що регламентують діяльність у сфері туризму. Програми розвитку туризму в Україні.

Тема 2. Цивільно-правові зобов'язання і договори

1. Цивільно-правове зобов'язання: поняття, підстави виникнення, сторони.
2. Припинення зобов'язання, відповідальність за невиконання зобов'язань.
3. Загальні положення про договір.
4. Особливості укладення договорів, що використовуються при здійсненні туристичної діяльності.

Тема 3. Правовий режим міжнародної туристської діяльності

1. Міжнародно-правове регулювання туристської діяльності: класифікація нормативно-правових актів.
2. Поняття, зміст та особливості туристських формальностей.
3. Правовий статус міжнародних організацій в галузі туризму.

Тема 4. Регламентація міжнародної туристської діяльності в законодавстві України

1. Міжнародні стандарти туристсько-екскурсійних послуг та обслуговування.
2. Міжнародне співробітництво в галузі туризму.
3. Загальна характеристика Закону України «Про міжнародні договори України».

Тема 5. Порядок оформлення виїзду українських громадян за кордон

1. Порядок оформлення документів для виїзду громадян України за кордон.
2. Обмеження щодо виїзду за кордон громадян України.
3. Порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення.
4. Проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України.

Тема 6. Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму

1. Державне регулювання підприємництва.
2. Поняття, види й ознаки підприємницької діяльності .
3. Суб'єкти підприємницької діяльності.
4. Державна реєстрація юридичних і фізичних осіб – підприємців.
5. Ліцензування туристичної діяльності.
6. Сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності.
7. Ліцензійні умови здійснення туроператорської та турагентської діяльності.
8. Контроль за додержанням ліцензійних умов.
9. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності.

Тема 7. Юридична відповідальність за порушення у сфері підприємницької діяльності в туризмі

1. Поняття і види юридичної відповідальності.

2. Господарсько-правова відповідальність.
3. Цивільно-правова відповідальність.

Тема 8 . Правові аспекти захисту прав суб'єктів туристської діяльності

1. Правове регулювання спорів між суб'єктами туристської діяльності.
2. Захист прав споживачів туристичних послуг .
3. Захист інтересів українських туристів за межами України.
4. Правове регулювання безпеки туризму.
5. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента.
6. Страхування туристів при здійсненні туристичних поїздок.
7. Правоохоронні органи як суб'єкт захисту прав суб'єктів туристської діяльності.

Зміст самостійної роботи здобувачів

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни:

Назва теми	Зміст завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендовані джерела інформації
Тема 1. Законодавчі акти у сфері туризму	Опрацювати наступне: 1. Законодавство України у сфері туризму 2. Зв'язок даної дисципліни з іншими дисциплінами.	4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Тема 2. Цивільно-правові зобов'язання і договори	Опрацювати наступні питання: 1. Договір про надання послуг 2. Договір страхування	4	1, 2, 3,4, 5,6, 7, 12, 14, 17
Тема 3. Правовий режим міжнародної туристської діяльності	Опрацювати наступні питання: 1. Міжнародне законодавство у сфері туризму 2. Порівняти українське і міжнародне законодавство у сфері туризму	4	1,2,3,4,5,6,7
Тема 4. Регламентация міжнародної туристської діяльності в законодавстві України	Опрацювати наступні питання: 1. Міжнародні інституції у сфері туризму 2. Міжнародні правила у сфері туризму	4	1,2,3,4,5,
Тема 5. Порядок оформлення виїзду	Опрацювати наступні питання:	4	17,18,19,20,21,22

українських громадян за кордон	1. Документи для виїзду українських громадян за кордон 2. Оформлення документів для виїзду за кордон		
Тема 6. Правове регулювання підприємницької діяльності в галузі туризму	Опрацювати наступні питання: 1. Підприємницька діяльність у сфері туризму 2. Нормативно-правові документи у підприємницькій діяльності	4	15,16,17,18,19,20
Тема 7. Юридична відповідальність за порушення у сфері підприємницької діяльності в туризмі	Опрацювати наступні питання: 1. Види юридичної відповідальності 2. Особливості юридичної відповідальності в туризмі	4	15,16,17,18,,21,22
Тема 8. Правові аспекти захисту прав суб'єктів туристської діяльності	Опрацювати наступні питання: 1. Права суб'єктів туристської діяльності 2. Захист прав суб'єктів туристської діяльності	2	15,18,19,20,21,22
Разом самостійної роботи студентів		30	

ПОЛІТИКА КУРСУ

Коротко, з покликанням на відповідну нормативну базу УКД, висвітлити питання

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з «Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#)

3) щодо відпрацювання пропущених занять Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про академічну доброчесність” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Положення про академічну доброчесність” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). “Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо, окрім виробничої необхідності. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання. Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі 24 Сфера обслуговування.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
ПРО 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення законодавства, міжнародних стандартів обслуговування туристів.	лекція-вікторина, лекція-консультація, розповідь-пояснення, ілюстрація, демонстрація, семінарські заняття	використання комп'ютерних засобів, презентація.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	24	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в «Електронному журналі обліку успішності академічної групи» на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять. **Критерії оцінювання:**

«незадовільно»	володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються окремими словами чи реченнями; володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність висловити думку на елементарному рівні; володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу;
«задовільно»	володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні; володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину; може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки;

«добре»	здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень: вмiє порiвнювати, узагальнювати, систематизувати iнформацiю пiд керiвництвом викладача, в цiлому самостiйно застосовувати її на практицi, контролювати власну дiяльнiсть, виправляти помилки i добирати аргументи на пiдтвердження певних думок пiд керiвництвом викладача; вiльно володiє вивченим обсягом матерiалу, та вмiє застосовувати його на практицi; вiльно розв'язує задачi в стандартних ситуацiях, самостiйно виправляє допущенi помилки, добирає переконливи аргументи на пiдтвердження вивченого матерiалу;
«вiдмiн но»	виявляє початковi творчi здiбнiстi, самостiйно визначає окреми цiлi власної навчальної дiяльнiстi, оцiнює окреми новi факти, явища, iдеї; знаходить джерела iнформацiї та самостiйно використовує їх вiдповiдно до цiлей, поставлених викладачем; вiльно висловлює власнi думки i вiдчуття, визначає програму особистої пiзнавальної дiяльнiстi, самостiйно оцiнює рiзноманiтнi життєви явища i факти, виявляючи особисту позицiю щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела iнформацiї i використовує одержанi вiдомостi вiдповiдно до мети та завдань власної пiзнавальної дiяльнiстi; використовує набутi знання i вмiння в нестандартних ситуацiях; виявляє особливи творчi здiбнiстi, самостiйно розвиває власнi обдарування i нахили, вмiє самостiйно здобувати знання.

Усi пропущенi заняття, а також негативнi оцiнки студенти зобов'язанi вiдпрацювати впродовж трьох наступних тижнiв. У випадку недотримання цiєї норми, замiсть “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балiв), без права перездачi. Вiдпрацьоване лекцiйне заняття в електронному журналі позначається лiтерою «в».¹

До пiдсумкового контролю допускаються студенти якi за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балiв. Усi студенти, що отримали 34 балiв i менше, не допускаються до складання пiдсумкового контролю i на пiдставi укладання додаткового договору, здiйснюють повторне вивчення дисциплiни впродовж наступного навчального семестру. За результатами пiдсумкового контролю (диференцiйований залiк/екзамен) студент може отримати 40 балiв. Студенти, якi пiд час пiдсумкового контролю отримали 24 бали i менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференцiйований залiк i повиннi йти на перездачу. Загальна семестрова оцiнка з дисциплiни, яка виставляється в екзаменацiйних вiдомостях оцiнюється в балах (згiдно з **Шкалою оцiнювання знань за ЄКТС**) i є сумою балiв отриманих пiд час поточного та пiдсумкового контролю. **Шкала оцiнювання знань за ЄКТС:**

Оцiнка за національною шкалою	Рiвень досягнень, %	Шкала ECTS
Нацiональна диференцiйована шкала		
Вiдмiнно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C

Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-
Не зараховано	0 – 59	-

Студенти, які не з'явилися на екзамени без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ для підготовки до підсумкового контролю

1. Державне регулювання туристської діяльності.
3. Правовий статус державних органів з регулювання туризму в Україні.
4. Класифікація нормативно-правових актів, що регламентують діяльність у сфері туризму.
5. Програми розвитку туризму в Україні.
6. Цивільно-правове зобов'язання: поняття, підстави виникнення, сторони.
7. Припинення зобов'язання, відповідальність за невиконання зобов'язань.
8. Загальні положення про договір.
9. Особливості укладення договорів, що використовуються при здійсненні туристичної діяльності.
10. Міжнародно-правове регулювання туристської діяльності: класифікація нормативно-правових актів.
11. Поняття, зміст та особливості туристських формальностей.
12. Правовий статус міжнародних організацій в галузі туризму.
13. Міжнародні стандарти туристсько-екскурсійних послуг та обслуговування.
14. Міжнародне співробітництво в галузі туризму.
15. Загальна характеристика Закону України «Про міжнародні договори України».
16. Порядок оформлення документів для виїзду громадян України за кордон.
17. Обмеження щодо виїзду за кордон громадян України.
18. Порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення.
19. Проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України.
20. Державне регулювання підприємництва.
21. Поняття, види й ознаки підприємницької діяльності.
22. Суб'єкти підприємницької діяльності.
23. Державна реєстрація юридичних і фізичних осіб – підприємців.
24. Ліцензування туристичної діяльності.
25. Сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності.
26. Ліцензійні умови здійснення туроператорської та турагентської діяльності.

27. Контроль за додержанням ліцензійних умов.
28. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності.
29. Поняття і види юридичної відповідальності.
30. Господарсько-правова відповідальність.
31. Цивільно-правова відповідальність.
32. Правове регулювання спорів між суб'єктами туристської діяльності.
33. Захист прав споживачів туристичних послуг .
34. Захист інтересів українських туристів за межами України.
35. Правове регулювання безпеки туризму.
36. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента.
37. Страхування туристів при здійсненні туристичних поїздок.
38. Правоохоронні органи як суб'єкт захисту прав суб'єктів туристської діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 28.06.1996р.).
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 16.01.2003р.).
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 25.10.2001р.).
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 10.01.2002р.).
5. Цивільний кодекс України. Прийнятий 16 січня 2004р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 16.01.2004р.).

Підручники

6. Жилінкова, І. Конструкції заміни боржника у цивільному зобов'язанні / І. Жилінкова // *Вісник Академії правових наук України*. Х., 2010. № 1. С. 123–133.
7. Ігнатенко, В. М. Спільні риси й відмінності договірних і недоговірних зобов'язань / В. М. Ігнатенко // *Проблеми законності*. Х., 2011. Вип. 114. С. 54–61.
8. Новохатська, Я. В. Заміна сторін у зобов'язанні / Я. В. Новохатська // *Проблеми законності*. Х., 2011. Вип. 115. С. 29–39.
9. Пучковська, І. Й. Підстави припинення поруки / І. Й. Пучковська // *Вісник Академії правових наук України*. Х., 2011. № 1. С. 95–106.
10. Пучковська, І. Й. Проти подвійної природи неустойки / І. Й. Пучковська // *Вісник Академії правових наук України*. Х., 2011. № 4. С. 105–113.
11. Цивільне право України: Підручник. Видання третє, перероблене і доповнене: Підручники, навчальні посібники, / Старцев О. В., Харитонов Є. О., Харитонova О. І., 2013. 808 с.
12. Цивільне право : підручник : у 2 т. / НУ "ЮАУ ім. Я. Мудрого" ; за ред. : В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький. Х. : Право, 2011. Т. 1. 656 с. Т. 2. 816 с.
13. Цивільне право України. Підручник. Є.О. Харитонов, Н.О. Саніахметова. К.: «Істина», 2003. 776с.
14. Цивільне право України. Підручник. У двох томах. За заг. ред. Я.М. Шевченко –Т.1. Загальна частина. К. Концерн: «Видавничий дім» «Ін Юре», 2003. 520с., Т.2. Особлива частина. 406с.

15. Цивільне право України. Підручник. У двох томах. За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої та В.Л. Яроцького . К.: Юрінком Інтер, 2004.Т.1. 480с., Т.2. 551с.
16. Цивільне право України. Навчальний посібник. За заг. ред. Л.О. Домінінко, С.О. Сарнавська. К.: МАУП, 2005. – 384с.
17. Цивільне право України. Навчальний посібник. Друге видання. За ред. І.А. Бірюкова, Ю.О. Заїка. К.: Істина, 2004. 224с.
18. Договірне право в умовах ринкової економіки : конспект лекцій / НЮАУ ім. Я. Мудрого ; за ред. : І. В. Жилінкова, В. І. Борисова. Х. : Право, 2008. 116 с.
19. Право інтелектуальної власності України : конспект лекцій / НЮАУ ім. Я. Мудрого ; за ред. В. І. Борисової. Х. : Право, 2008. 112 с.
20. Мазур, О. С. Цивільне право України : навч. посіб. / О. С. Мазур. К. : Центр навч. л-ри, 2006. 384 с.
21. Понікаров, В. Д. Цивільне право : навч. посіб. / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Д. В. Назаренко. К. : Центр учб. л-ри, 2007. 196 с.
22. Токарева, В. І. Цивільне право України : практикум: навч. посіб./ В. І. Токарева. К. : Центр учб. л-ри, 2007. 408 с.
23. Цивільне право [Електронний ресурс] : зразки док. К. : Право-Інформ, 2012. 1 ел. опт. диск (DVD-ROM). (Серія "Юридична бібліотека на DVD").
24. Брагинский, М. И. Договорное право : [в 5 кн.] / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. М. : Статут. 1999–2006.
25. Драпак, Г. Основи інтелектуальної власності : навч. посіб. / Г. Драпак, М. Скиба. 2-е вид., виправ. К. : Кондор, 2007. 156 с.
26. Дудла, І. О. Захист прав споживачів : навч. посіб. / І. О. Дудла ; Чернігів. держ. технолог. ун-т. К. : Центр учб. л-ри, 2007. 448 с.
27. Журик, Ю. В. Антимонопольно-конкурентне право України : навч. посіб. / Ю. В. Журик. К. : Центр учб. л-ри, 2011. 272 с.
28. Зверева, О. В. Захист прав споживачів : навч. посіб. / О. В. Зверева ; Донецьк. ун-т економіки та права. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. 192 с.
29. Зверева, О. В. Правова регламентація торговельної діяльності : навч. посіб./ О. В. Зверева ; Донецьк. ун-т економіки та права. К. : Центр навч. л-ри, 2006. 144 с.
30. Чучковська, А. В. Правове регулювання електронної комерції в Україні : навч. посіб. / А. В. Чучковська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. 224 с.
31. Тетарчук І. Цивільне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2021.с. 228.
32. Чижмарь К. І. Нові правила ведення нотаріального діловодства. Актуальне законодавство та судова практика. Видавництво: Центр навчальної літератури, 2021 р., 168 с.
33. Журавльов Д. В., Чижмарь К. І., Пляшко Ю. А. Нотаріальне діловодство в Україні. Нові правила. Нормативний збірник., 2021, 228 с.